

TỘI THAO TÚNG THỊ TRƯỜNG CHỨNG KHOÁN TRONG BỘ LUẬT HÌNH SỰ NĂM 2015 - NHỮNG HẠN CHẾ, VƯỚNG MẮC VÀ KIẾN NGHỊ HOÀN THIỆN

LƯƠNG HỮU HẢI*

Hành vi thao túng thị trường chứng khoán đang diễn ra ngày càng phức tạp, tác động xấu đến thị trường chứng khoán, ảnh hưởng trực tiếp đến quyền lợi của nhà đầu tư. Đặc biệt, trong năm qua, thị trường chứng khoán Việt Nam có nhiều biến động. Bài viết làm rõ dấu hiệu pháp lý định tội đối với hành vi thao túng thị trường chứng khoán quy định tại Điều 211 Bộ luật Hình sự (BLHS) năm 2015; những khó khăn, hạn chế, vướng mắc; từ đó đưa ra một số kiến nghị hoàn thiện quy định về hành vi này trong BLHS Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Tội thao túng thị trường chứng khoán, nhà đầu tư chứng khoán, cổ phiếu, Bộ luật Hình sự.

Ngày nhận bài: 18/11/2022; Biên tập xong: 08/12/2022; Duyệt đăng: 12/12/2022

There has been a complicated development in the activity of manipulation of stock market that adversely affecting the stock market and investors' interests. Particularly, in 2021, our stock market had many fluctuations. The article clarifies the legal signs of activity specified in Article 211 of the 2015 Penal Code; points out some difficulties, limitations and obstacles, then gives recommendations to improve regulations on this crime in the current Vietnamese Penal Code.

Keywords: Crimes of manipulation of stock market, stock investor, stock, the Penal Code.

1. Các dấu hiệu pháp lý của Tội thao túng thị trường chứng khoán

1.1. Khách thể của tội phạm

Tội thao túng thị trường chứng khoán xâm phạm đến trật tự quản lý kinh tế của nhà nước về quản lý chứng khoán và thị trường chứng khoán. Trong thực tiễn, tội phạm này ảnh hưởng đến lợi ích vật chất của nhà đầu tư trên thị trường chứng khoán, gây ra sự bất ổn, hỗn loạn, dẫn đến thiệt hại của các tổ chức, cá nhân khi đầu tư cổ phiếu một cách chân chính, minh bạch. Bên cạnh đó, hành vi này cũng khiến các doanh nghiệp khó tiếp cận được dòng vốn từ thị trường chứng khoán, từ đó gây thiệt hại cho nền kinh tế nhà nước khi điều hành nền kinh tế vĩ mô.

Đối tượng tác động của tội phạm này là thị trường chứng khoán bị thao túng ở một số mã cổ phiếu, dẫn đến nhà đầu tư bị thiệt hại một khoản tiền khi tin tưởng đầu tư mua mã cổ phiếu này.

1.2. Chủ thể của tội phạm

Người thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội đối với tội danh này là người có năng lực trách nhiệm hình sự (TNHS), đạt độ tuổi nhất định và cố ý thực hiện hành vi thao túng thị trường chứng khoán. Cụ thể, người thực hiện hành vi nguy hiểm cho xã hội đạt độ tuổi từ đủ 16 tuổi trở lên phải chịu TNHS đối với hình phạt quy định tại khoản 1, khoản 2 Điều 211 BLHS năm 2015. Đây là tội phạm nghiêm trọng nên người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi không phải chịu trách nhiệm hình sự về tội phạm này trong bất cứ trường hợp nào, vì cả hai khoản của Điều 211 BLHS năm 2015 không có trường hợp nào là tội phạm rất nghiêm trọng hoặc đặc biệt nghiêm trọng. Chủ thể của tội danh này thường là các cá nhân có trình độ hiểu biết về đầu tư tài chính, đặc biệt là trong thị trường chứng khoán hoặc được các công ty

** Thạc sĩ, Giảng viên khoa Kiểm sát hình sự - Trường Đào tạo, bồi dưỡng nghiệp vụ kiểm sát tại Thành phố Hồ Chí Minh*

tuyển dụng, mua giới chứng khoán và chủ tịch, lãnh đạo doanh nghiệp và các thành viên chủ chốt của công ty cổ phiếu.

Đối với tội thao túng thị trường chứng khoán có chủ thể đặc biệt là pháp nhân thương mại khi thực hiện hành vi thao túng thị trường chứng khoán cũng phải chịu trách nhiệm hình sự theo khoản 4 Điều 211 BLHS năm 2015.

1.3. Mặt chủ quan của tội phạm

Trong Tội thao túng thị trường chứng khoán, mặt chủ quan của tội phạm được biểu hiện thông qua việc chủ thể của tội phạm nhận thức được hành vi và hậu quả của mình gây ra nhưng vẫn thực hiện hành vi với mong muốn cho hậu quả xảy ra, hoặc tuy không mong muốn nhưng để mặc cho hậu quả xảy ra là thu lợi bất chính hoặc gây thiệt hại cho nhà đầu tư khi đầu tư vào thị trường chứng khoán. Động cơ, mục đích của người phạm tội này không phải là dấu hiệu bắt buộc của cấu thành tội phạm này. Tuy nhiên, người phạm tội thao túng thị trường chứng khoán bao giờ cũng vì động cơ tư lợi nhằm mục đích thu lợi bất chính dẫn đến gây thiệt hại cho nhà đầu tư.

1.4. Mặt khách quan của tội phạm

Hành vi khách quan của tội danh này được thực hiện dưới 02 hình thức cấu thành cơ bản là: Thu lợi bất chính từ 500.000.000 đồng đến dưới 1.500.000.000 đồng hoặc gây thiệt hại cho nhà đầu tư từ 1.000.000.000 đồng đến dưới 3.000.000.000 đồng. Nội hàm hành vi khách quan của tội Thao túng thị trường chứng khoán quy định tại khoản 1 Điều 211 BLHS năm 2015 được làm rõ tại khoản 3 Điều 12 Luật Chứng khoán và khoản 2 Điều 3 Nghị định số 156/2020/NĐ-CP ngày 31/12/2020 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán và Nghị định số 128/2021/NĐ-CP ngày 30/12/2021 sửa đổi, bổ sung một số điều Nghị định số 156/2020/NĐ-CP ngày 31/12/2020, thông qua ở những hành vi sau:

+ *Sử dụng một hoặc nhiều tài khoản giao dịch của mình hoặc của người khác hoặc thông*

đồng với nhau liên tục mua, bán chứng khoán nhằm tạo ra cung, cầu giả tạo

Đây là hành vi rất phổ biến trên thị trường chứng khoán hiện nay, thường diễn ra ở những cổ phiếu có khối lượng giao dịch lớn bởi các đối tượng liên tục thông đồng với nhau liên tục mua, bán chứng khoán tạo ra cung cầu giả tạo. Ví dụ: Đối tượng Trịnh Văn Quyết chỉ đạo Trịnh Thị Minh Huế cùng đồng phạm mượn chứng minh thư nhân dân của 26 cá nhân lập 20 doanh nghiệp, mở 450 tài khoản tại 41 công ty chứng khoán (120 tài khoản mở tại Công ty Cổ phần Chứng khoán BOS, 330 tài khoản mở tại các công ty chứng khoán khác) để thực hiện các hành vi thao túng giá cổ phiếu nhằm tạo ra cung cầu giả với 06 mã chứng khoán¹. Từ đó, giá cổ phiếu đã giảm gây thiệt hại cho nhà đầu tư rất lớn trong hệ sinh thái cổ phiếu của ông Trịnh Văn Quyết.

+ *Thông đồng với người khác đặt lệnh mua và bán cùng loại chứng khoán trong cùng ngày giao dịch hoặc thông đồng với nhau giao dịch mua bán chứng khoán mà không dẫn đến chuyển nhượng thực sự quyền sở hữu hoặc quyền sở hữu chỉ luân chuyển giữa các thành viên trong nhóm nhằm tạo giá chứng khoán, cung cầu giả tạo*

Đây là hành vi thông đồng với người khác đặt lệnh mua và bán cùng loại chứng khoán trong cùng ngày giao dịch hoặc thông đồng với nhau giao dịch mua bán chứng khoán dẫn đến mã cổ phiếu trần hoặc sàn liên tục nhiều phiên liền. Khi các đối tượng đồng loạt đặt lệnh mua hoặc bán với một khối lượng rất lớn trong cùng một thời điểm ngắn để chi phối thị trường dẫn đến không có người mua và người bán, nhưng bản chất lại không dẫn đến chuyển nhượng thực sự quyền sở hữu cổ phiếu hoặc quyền sở hữu chỉ luân chuyển giữa các thành viên trong nhóm nhằm tạo giá chứng khoán, cung cầu giả tạo. Điều này dẫn đến thiệt hại lớn cho nhà đầu tư khi phải mua giá cao nhưng khi cổ phiếu

¹ 06 mã cổ phiếu bao gồm: Mã chứng khoán FLC, ROS, ART, HAI, AMD và mã chứng khoán GAB.

xuống giá sàn liên tục lại không thể bán được, hoặc khi cổ phiếu trần liên tục thì không thể mua vào. Đây là một chiêu trò làm giá cổ phiếu cực kỳ tinh vi.

+ *Liên tục mua hoặc bán chứng khoán với khối lượng chi phối vào thời điểm mở cửa hoặc đóng cửa thị trường nhằm tạo ra mức giá đóng cửa hoặc giá mở cửa mới cho loại chứng khoán đó trên thị trường*

Để hiểu rõ hơn về hành vi khách quan này, giá của thời điểm mở cửa và đóng cửa thị trường chứng khoán được gọi là lệnh ATO và lệnh ATC.

Mở cửa thị trường (lệnh ATO - At The Open) là lệnh giao dịch tại giá khớp lệnh xác định giá mở cửa, chỉ áp dụng cho sàn chứng khoán Thành phố Hồ Chí Minh. Lệnh có thể được nhập vào hệ thống trước hoặc trong phiên khớp lệnh định kỳ xác định giá mở cửa. Sau 9 giờ 15 phút, lệnh không được thực hiện hoặc phần còn lại của lệnh không khớp hết tự động bị hủy. Lệnh ATO được ưu tiên trước lệnh giới hạn trong khi so khớp lệnh.

Đóng cửa thị trường (lệnh ATC - At The Close) là lệnh mua hoặc bán sẵn sàng chấp nhận mọi mức giá trong phiên giao dịch khớp lệnh định kỳ đóng cửa. Khi đặt lệnh ATC, nhà đầu tư không cần nhập mức giá mà chỉ cần chọn lệnh ATC và nhập khối lượng cần mua - bán. Giá khớp cuối cùng sẽ xác định ngay sau khi phiên này kết thúc (14 giờ 45 phút). Lệnh ATC chỉ diễn ra trong 15 phút cuối cùng của phiên giao dịch, từ 14 giờ 30 phút đến 14 giờ 45 phút nhưng có hiệu lực lớn nhất, quyết định giá tham chiếu của phiên hôm sau.

Như vậy, các đối tượng lợi dụng hai lệnh này để liên tục đặt lệnh mua hoặc bán cổ phiếu với khối lượng lớn ở giá đóng cửa hoặc giá mở cửa nhằm chi phối mã cổ phiếu đó, làm cho giá trị cổ phiếu bị đẩy lên cao hoặc xuống thấp, gây thiệt hại cho nhà đầu tư, đặc biệt là các nhà đầu tư nhỏ lẻ.

+ *Giao dịch chứng khoán bằng hình thức cầu kết, lôi kéo người khác liên tục đặt lệnh*

mua, bán chứng khoán gây ảnh hưởng lớn đến cung cầu và giá chứng khoán, thao túng giá chứng khoán

Hành vi này thể hiện việc các đội nhóm thành lập các group trên các ứng dụng zalo, facebook... để lôi kéo, hô hào người chơi, đánh vào lòng tham của nhà đầu tư mới chưa có kinh nghiệm khi tham gia chứng khoán. Đây là thủ đoạn tạo lòng tin đẩy giá cổ phiếu lên cao khi mình đang nắm giữ các cổ phiếu. Ví dụ: Chủ tịch Louis Holdings Đỗ Thành Nhân "thổi giá" mã chứng khoán BII bằng cách lập nhóm 10.000 người trên mạng xã hội, tung tin giả để đưa ra mục tiêu giá các cổ phiếu BII sẽ tăng nhiều lần. Chủ tịch Louis Holdings liên tục đăng các nội dung trên nhóm này về việc cổ phiếu ông đang nắm giữ sẽ tăng giá nhằm thu hút các nhà đầu tư mua vào. Sau đó, cổ phiếu này đã tăng gấp 10 lần so với thời điểm ông Nhân mua vào.

+ *Đưa ra ý kiến một cách trực tiếp hoặc gián tiếp thông qua phương tiện thông tin đại chúng về một loại chứng khoán, về tổ chức phát hành chứng khoán nhằm tạo ảnh hưởng đến giá của loại chứng khoán đó sau khi đã thực hiện giao dịch và nắm giữ vị thế đối với loại chứng khoán đó*

Đây là hành vi phổ biến khi các đối tượng cố ý thực hiện đẩy giá cao cổ phiếu một cách trực tiếp hoặc gián tiếp khi đưa ra các thông tin tốt có giá trị chi phối tâm lý cho các nhà đầu tư tin tưởng mua cổ phiếu bằng việc thực hiện một hoặc một số công việc có liên quan đến mã cổ phiếu của các đối tượng muốn đẩy giá cổ phiếu lên cao để thao túng. Hành vi này không loại trừ việc thao túng ở một số mã cổ phiếu liên quan đến ngành bất động sản trong năm 2022.

+ *Sử dụng các phương thức hoặc thực hiện các hành vi giao dịch khác để tạo cung cầu giả tạo, thao túng giá chứng khoán*

Phương thức hoặc thực hiện các hành vi giao dịch khác là việc đưa ra các thông tin hoặc cố ý tạo dựng gây sai lệch hay hiểu lầm về hoạt động giao dịch của một cổ phiếu; tìm mọi biện pháp để duy trì, ổn

định mức giá chứng khoán nhằm tạo ra những lợi thế cho việc chào bán hoặc phát hành chứng khoán mới; thực hiện các giao dịch được sắp đặt trước, giao dịch giả tạo. Ngoài ra, các đối tượng còn thực hiện các hành vi hết sức tinh vi, thủ đoạn, xảo quyệt khác như gom các cổ phiếu ở mức giá rẻ trong nhiều tháng hoặc nhiều năm khi cổ phiếu ít biến động về giá cũng như tính thanh khoản nhỏ (ít người mua - bán) khi các nhà đầu tư nhỏ lẻ hết kiên nhẫn, chờ đợi rồi bán đi. Sau khi gom hết các cổ phiếu giá rẻ, các đối tượng thực hiện hành vi thao túng thị trường chứng khoán bằng cách đẩy giá cổ phiếu lên. Lúc này, ít nhà đầu tư có cổ phiếu để bán, khi cổ phiếu lên đến vùng giá rất cao thì các đối tượng thực hiện hành vi phân phối cổ phiếu bằng các truyền thông tốt về cổ phiếu trên các phương tiện thông tin điển hình, các room, hội nhóm, báo đài, chuyên gia, viết bài quảng cáo thổi giá cho cổ phiếu... Các nhà đầu tư nhỏ lẻ thiếu kiến thức đã tin tưởng mua cổ phiếu này, trong khi các đối tượng thao túng cổ phiếu đã bán hết lượng cổ phiếu ở vùng giá đỉnh. Sau khi đã phân phối và bán hết cổ phiếu, các đối tượng thao túng cổ phiếu ép giá cổ phiếu xuống rơi tự do và sàn nhiều phiên liên tục không có người mua, hoặc có mua bán thì chủ yếu là các nhà đầu tư nhỏ lẻ tự mua bán với nhau. Lúc này, không có nhà đầu tư lớn mua cổ phiếu nữa sẽ dẫn đến cổ phiếu rớt giá liên tục. Để cho cổ phiếu xuống một cách nhanh chóng, các đối tượng thao túng chứng khoán lại tung tin xấu về cổ phiếu này. Và khi cổ phiếu đã giảm về giá cực rẻ, nhà đầu tư nhỏ lẻ hoảng loạn, tuyệt vọng, mất niềm tin vì đầu tư thua lỗ, nợ nần chồng chất do mua ở vùng giá đỉnh, các đối tượng thao túng thị trường chứng khoán lại chuẩn bị cho chu kỳ gom cổ phiếu mới. Hành vi thao túng này được thực hiện trong một thời gian dài, xây dựng và diễn ra trong nhiều năm.

Để hiểu rõ hơn, cùng phân tích hành vi thao túng chứng khoán của ông Đỗ Thành Nhân - chủ tịch Louis Holdings và ông Đỗ Đức Nam - Tổng giám đốc Công ty cổ

phần chứng khoán Trí Việt cùng các đồng phạm. Ông Nhân và ông Nam thống nhất với nhau về việc khớp lệnh giao dịch, số lượng, khối lượng, thời gian khớp lệnh cổ phiếu, nguồn tiền, dòng tiền luân chuyển vào các tài khoản chứng khoán để mua, bán theo kịch bản từng giai đoạn diễn biến giá cổ phiếu. Hành vi của các bị can đã tạo cung cầu giả tạo, thao túng giá cổ phiếu TGG và BII, khoản thu lợi bất chính, trái pháp luật từ hành vi thao túng giá đối với cổ phiếu mã TGG và BII của nhóm Đỗ Thành Nhân là 153,8 tỉ đồng. Trong đó, với mã BII, nhóm tài khoản chứng khoán của Đỗ Thành Nhân đã thu lợi bất chính 63 tỉ đồng. Với mã TGG, nhóm tài khoản chứng khoán của Đỗ Thành Nhân đã thu lợi bất chính 90,7 tỉ đồng.²

Trên là sáu dấu hiệu của mặt khách quan của tội thao túng thị trường chứng khoán. Khi một cá nhân, pháp nhân có một trong sáu điều kiện trên là có cơ sở để xem xét truy cứu trách nhiệm hình sự về Tội thao túng thị trường chứng khoán theo khoản 1 Điều 211 BLHS năm 2015. Ngoài ra, mặt khách quan của tội phạm này còn thông qua một số dấu hiệu khác như phương tiện phạm tội; phương pháp, thủ đoạn, thời gian, địa điểm và hoàn cảnh phạm tội.

Phương pháp, thủ đoạn thao túng thị trường chứng khoán hết sức tinh vi và phức tạp. Bởi lẽ, hoạt động này thường được thực hiện do có sự cấu kết giữa các công ty chứng khoán và kể cả những cá nhân hiện đang công tác tại các cơ quan quản lý nhà nước về chứng khoán. Điều này tạo điều kiện cho các đối tượng thực hiện hành vi thao túng chứng khoán và thị trường chứng khoán trong một thời gian dài. Tội phạm này thường có động cơ, mục đích là vụ lợi.

Hậu quả của hành vi thao túng thị trường chứng khoán là những thiệt hại vật chất và phi vật chất cho xã hội. Cụ thể, những thiệt hại về vật chất của hành vi này là gây ảnh hưởng đến nhà đầu tư chân

² <https://tuoitre.vn/chu-tich-louis-holdings-da-thao-tung-thi-truong-chung-khoan-thu-loi-153-ti-dong-nhu-the-nao-20220919153313137.htm>

chính, công ty có cổ phiếu tốt muốn huy động dòng tiền từ chứng khoán để kinh doanh. Điều này không chỉ tác động xấu tới các nhà đầu tư, công ty phát hành cổ phiếu mà còn gây ra hậu quả nghiêm trọng cho thị trường chứng khoán và sự phát triển chung của nền kinh tế. Đây được xem là một trong những tội danh gây thiệt hại về vật chất đặc biệt lớn nhưng đa phần người đầu tư tự chịu trách nhiệm về số tiền mình bỏ ra mua cổ phiếu chứ không phải bị ai ép buộc, có chăng chỉ là khuyến nghị mua vào hoặc bán ra của các đối tượng nhằm thao túng cổ phiếu. Đây là một hậu quả rất khác đối với những tội danh còn lại. Những thiệt hại phi vật chất có thể kể đến là về chính trị, kinh tế, văn hoá, xã hội... và nhiều hệ lụy khôn lường cho nhà đầu tư. Bên cạnh đó, hành vi này còn gây hỗn loạn thị trường chứng khoán, ảnh hưởng đến việc điều hành kinh tế vĩ mô của nhà nước.

2. Một số hạn chế, vướng mắc trong việc chứng minh hành vi thao túng thị trường chứng khoán để khởi tố, điều tra, truy tố và xét xử

Việc chứng minh hành vi thao túng thị trường chứng khoán để khởi tố, điều tra, truy tố và xét xử hiện còn gặp một số khó khăn sau đây:

Thứ nhất, bản chất của hành vi thao túng thị trường chứng khoán là việc thực hiện hành vi bị nghiêm cấm trong hoạt động về chứng khoán và thị trường chứng khoán. Thao túng là hành vi do một người hoặc một nhóm người tự thực hiện việc mua bán với nhau, cấu kết lôi kéo nhà đầu tư mua bán chứng khoán. Tuy nhiên, ở đây là do nhà đầu tư hám lời, tự mình mua cổ phiếu chứ không có sự ràng buộc hay ép buộc từ những đối tượng thao túng. Người thực hiện hành vi còn không biết nhà đầu tư là ai, do đó rất khó xác định mức độ hành vi nguy hiểm cho xã hội để xử lý hành chính hoặc xử lý hình sự. Bên cạnh đó, ranh giới giữa vi phạm trách nhiệm hình sự và vi phạm kinh tế là rất mong manh. Thực tế, số vụ án đã được khởi tố, điều tra, truy tố, xét

xử hình sự về tội danh này còn rất khiêm tốn so với mức độ, diễn biến đang diễn ra hiện nay.

Thứ hai, khó khăn trong xác định bị hại trong vụ án này vì nhà đầu tư thực hiện hành vi mua bán liên tục đối với mã chứng khoán mà họ đầu tư. Nhà đầu tư thường có tâm lý xác định việc mình tự đầu tư một cổ phiếu nào đó là sẽ có lãi hoặc lỗ, việc cổ phiếu đi xuống do hành vi thao túng cổ phiếu thì nhà đầu tư rất khó để nhận biết cổ phiếu mình bị thao túng. Trong tội danh này, chủ thể thực hiện thông qua các hành vi như phân tích ở trên nhằm cho nhà đầu tư thấy được thời điểm tốt để mua cổ phiếu vào. Các đối tượng phạm tội trong tội danh này không thể làm thay bị hại để đặt lệnh mua bán cổ phiếu trên sàn giao dịch nên khi khởi tố, điều tra, truy tố, xét xử gặp rất nhiều khó khăn khi xác định bị hại và số tiền bị chiếm đoạt, thời điểm bị chiếm đoạt.

Bên cạnh đó, việc bị hại không hợp tác, không biết bị hại ở đâu hoặc bị hại cũng không yêu cầu xử lý hình sự cũng dẫn đến việc chứng minh hành vi thao túng chứng khoán gặp khó khăn. Ngoài ra, quá trình thu thập, đánh giá và xử lý chứng cứ của tội danh này thường liên quan đến nhiều bên như bên môi giới chứng khoán, công ty chứng khoán, bị hại, sở giao dịch chứng khoán... Do đó, thực tế không dễ để có thể giải quyết vụ án thao túng thị trường chứng khoán một cách nhanh chóng và dễ dàng.

Thứ ba, về pháp nhân thương mại khi thực hiện hành vi thao túng thị trường chứng khoán. Việc xác định trách nhiệm hình sự của cá nhân trong pháp nhân là rất khó, đặc biệt là khi thực hiện hành vi thao túng thị trường chứng khoán. Như đã biết, khối lượng mua bán chứng khoán đủ để chi phối một cổ phiếu hoặc thị trường chứng khoán phải là pháp nhân, tổ chức bởi các đơn vị này mới có đủ lượng tiền để thực hiện hành vi mua bán. Đặc biệt, các pháp nhân, tổ chức nước ngoài khi thực hiện hành vi này ở ngoài lãnh thổ Việt Nam thì rất khó để xử lý. Đến nay, chưa có một pháp

nhân nào bị xử lý hình sự về hành vi này. Ngoài ra, cũng rất khó xác định cổ phiếu nào bị thao túng, cổ phiếu nào không... vì có những cổ phiếu có kết quả quả kinh doanh lợi nhuận đi xuống và chịu sức ép và ảnh hưởng chung của thị trường nên có những doanh nghiệp tốt, cổ phiếu tốt của doanh nghiệp đó cũng bị giảm theo.

3. Kiến nghị hoàn thiện các quy định về Tội thao túng thị trường chứng khoán và các quy định về pháp luật có liên quan

Thứ nhất, cần thiết tăng nặng mức hình phạt thành tội phạm rất nghiêm trọng hoặc đặc biệt nghiêm trọng, có khung hình phạt đến 15 năm đến 20 năm thì mới đủ sức răn đe và đấu tranh phòng ngừa tội phạm này một cách hiệu quả. Trong khi Điều 211 BLHS năm 2015 của Việt Nam có khung hình phạt cao nhất chỉ 07 năm tù thì tại Hoa Kỳ, các cá nhân phạm tội thao túng chứng khoán có thể bị phạt tù lên đến 20 năm, phạt hành chính lên đến 5 triệu USD (Đạo luật 1934)³.

Thứ hai, đây là tội danh mà chủ thể pháp nhân thực hiện hành vi phạm tội được rõ ràng nhất khi tài khoản của các tổ chức pháp nhân thực hiện chi phối thị trường chứng khoán, mã cổ phiếu, nhóm cổ phiếu, gây thiệt hại lớn cho nhà đầu tư. Tuy nhiên, trên thực tế, từ khi BLHS năm 2015 có hiệu lực thi hành thì chưa có pháp nhân công ty nào bị khởi tố, điều tra, truy tố và xét xử về tội danh này. Do đó, cần có văn bản quy phạm pháp luật để phân hóa TNHS pháp nhân với các cá nhân trong tội danh này.

Thứ ba, cần có văn bản hướng dẫn về trong trường hợp không xác định được bị hại nhưng có xác định được số tiền thu lợi bất chính và gây thiệt hại cho nhà đầu tư thì vẫn khởi tố, điều tra, truy tố và xét xử bình thường. Bởi lẽ, dấu hiệu gây thiệt hại cho nhà đầu tư là dấu hiệu phổ biến để xem xét TNHS của tội danh này, dấu hiệu còn lại là “thu lợi bất chính” để chứng minh là rất khó,

trong khi dấu hiệu “gây thiệt hại cho nhà đầu tư” thì không xác định được bị hại.

Thứ tư, cần rà soát các doanh nghiệp phát hành cổ phiếu, các cá nhân, tổ chức, lợi dụng, núp bóng dưới các công ty có niêm yết trên sàn chứng khoán để thực hiện hành vi vi phạm trong hoạt động về chứng khoán và thị trường chứng khoán tiềm ẩn nhiều rủi ro ảnh hưởng đến thị trường chứng khoán. Đề xuất, kiến nghị cơ quan có thẩm quyền sửa đổi các văn bản pháp luật liên quan để siết chặt quản lý về chứng khoán và thị trường chứng khoán, đảm bảo sự phát triển lành mạnh, minh bạch và bền vững của thị trường chứng khoán./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Luật Chứng khoán năm 2019;
2. Nghị định số 156/2020/NĐ-CP ngày 31/12/2020 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán, có hiệu lực thi hành kể từ ngày 01/01/2021;
3. Nghị định số 128/2021/NĐ-CP ngày 30/12/2021 của Chính phủ sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 156/2020/NĐ-CP ngày 31/12/2020 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực chứng khoán và thị trường chứng khoán, có hiệu lực thi hành kể từ ngày 01/01/2022;
4. <https://phaply.net.vn/giai-phap-thao-go-kho-khan-vuong-mac-trong-phat-hien-va-xu-ly-toi-pham-chung-khoan-a255648.html>
5. <https://phaply.net.vn/tu-cac-vu-thao-tung-gia-chung-khoan-vi-sao-it-xu-ly-hinh-su-co-hay-khong-viec-bo-lot-toi-pham-a253270.html>
6. <https://www.tinnhanhchungkhoan.vn/thach-thuc-xu-ly-hinh-su-toi-thao-tung-gia-chung-khoan-post140980.html>
7. <https://www.tinnhanhchungkhoan.vn/thach-thuc-xu-ly-hinh-su-toi-thao-tung-gia-chung-khoan-post140980.html>
8. <https://mbs.com.vn/trung-tam-nghien-cuu/tin-tuc-thi-truong/thi-truong-ck/thao-tung-thi-truong-chung-khoan-kho-xu-ly-hinh-su/>
9. <https://vnexpress.net/dai-bieu-quoc-hoi-nhieu-doi-tuong-thao-tung-chung-khoan-nhon-lu-at-4533566.html>
10. <http://www.lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=211361>

³ <http://www.lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=211361>